

Kurt Lüscher, Andreas Hoff, Gil Viry & Eric Widmer, Mariano Sánchez,
Giovanni Lamura & Marta Renzi, Andrzej Klimczuk, Paulo de Salles Oliveira,
Ágnes Neményi, Enikő Veress, Cecilia Bjursell & Ann-Kristin Boström,
Gražina Rapolienė & Sarmitė Mikulionienė, Sema Oğlak & Ayşe Canatan, Ana Vujović & Ajda Svetelšek
Nedim Gavranović, Olga Ivashchenko, Valentina Shipovskaya, Qing Lin & Xiying Wang

Generationen, Generationenbeziehungen, Generationenpolitik
Generations, intergenerational relationships, generational policy
Génération, relations intergénérationnelles, politiques de générations
Generaciones, relaciones intergeneracionales, política generacional
Generazioni, relazioni intergenerazionali, politica generazionale
Pokolenia, relacje międzypokoleniowe, polityka relacji międzypokoleniowych
Gerações, relações intergeracionais, política geracional
Nemzedékek, nemzedékek közötti kapcsolatok, nemzedéki politika
Generații, Politici generaționale și relații intergeneraționale
Generationer, relationer mellan generationer, generationspolicy
Kartos, kartų santykiai, kartų politika
Kuşaklar, kuşaklararası ilişkiler, kuşak politikası
Generacije, međugeneracijski odnosi, međugeneracijska politika
14. Generacije, međugeneracijski odnosi, generacijska politika
Покоління (генерації), міжгенераційні відносини, політика
міжгенераційних відносин
Поколения, межпоколенческие отношения, межпоколенческая политика
代, 代际关系, 代际政策

Ein mehrsprachiges Kompendium
A multilingual compendium
Un abrégé multilingue
Un compendio multilingüe
Un compendio multilingue
Wielojęzyczne kompendium
Um compêndio multilíngue
Többnyelvű kompendium
Un compendiu multilingvistic
Ett mångspråkigt kompendium
Daugiakalbis kompendiumas
Çok dilli bir Rehber
Kompendij v več jezikih
Višejezični kompendium
Багатомовний компендіум
Многоязыковой компендиум
多语言版本

GENERATIONES

14

„Generaciones“ je slobodna mreža naučnika iz različitih zemalja i disciplina koja se bavi analizom međugeneracijskih pitanja u teoriji, metodologiji, istraživanju i politici. Finansijski je podržana od strane Center of Excellence „Cultural Foundations of Social Integration“, Univerzitet Konstanz.

„Generaciones“ ist ein freies Netzwerk von Wissenschaftlerinnen und Wissenschaftlern, in unterschiedlichen Ländern und Disziplinen, die sich mit aktuellen Fragen der Generationenanalyse in Theorie, Methodologie, Empirie und Politik beschäftigen. Es wird vom Exzellenzcluster „Kulturelle Grundlagen von Integration“ der Universität Konstanz gefördert.

„Generaciones“ is a free network of scholars from different countries and disciplines concerned with the analysis of intergenerational issues in theory, methodology, research and policy. It is financially supported by the Center of Excellence „Cultural Foundations of Social Integration“, University of Konstanz.

Edition '17

© Universität Konstanz 2017

This book is distributed under the terms of the Creative Commons Attribution 4.0 International License (<http://creativecommons.org/licenses/by/4.0/>), which permits use, duplication, adaptation, distribution and reproduction in any medium or format, as long as you give appropriate credit to the original author(s) and the source, provide a link to the Creative Commons license and indicate if changes were made.

ISBN 978-3-89318-076-9

Downloads:

www.generationen-compendium.de

Unterstützt von:

Uvod

Kao što je spomenuto u predgovoru, u ovom projektu smo usvojili jedan od nekoliko mogućih stajališta za analizu "generacija". Na početku je potrebno napomenuti sljedeće: kada ljudi percipiraju sebe—ili kada ih drugi percipiraju—kao pripadnike generacije, oni priznaju da je pripadnost generaciji važna za njihov društveni identitet i prema tome za njihove postupke. U kojoj mjeri je to slučaj zavisi od njihove konkretne situacije, posla i društvenog okruženja. Ovo gledište može biti posebno korisno u odnosu na život u "postmodernim" društvima, gdje je od posebnog značaja pitanje kako ljudi razvijaju svoj lični i društveni identitet.

Navedeno polazište nudi referentni konceptualni okvir za međugeneracijsku analizu. Vezano je za poznati Karl Mannheim—ov heuristički alat "generacijski status – generacija kao stvarnost – generacijska jedinica" u kojoj se ukazuje na važnost svijesti i identiteta ali pod različitim pretpostavkama.

Takva perspektiva posebno skreće pažnju na odnose između pripadnika različitih generacija i dinamiku tih odnosa, što zahtijeva fokusiranje na socijalizaciju i generativnost. U tu svrhu predložimo karakterističnu terminologiju. Uvijek je relevantno iskustvo ograničenog ljudskog vijeka, razumijevanje bivstvovanja i na kraju potraga za smislom. To su istovremeno i historijske i trenutne teme. Kontradiktorna dinamika sadašnjosti i neizvjesnost budućnosti pojačava interes za tekuće "probleme generacija" (što navodi Karl Mannheim, osnivač generacijske teorije).

Ova perspektiva je drugačija od one koja percipira generacije kao socijalne kategorije ili "grupe", slično kao društvene klase (historijska definicija generacija). Međutim, pitanje koje treba razmotriti je da li se takve "grupe zajedničkih iskustava" mogu uopšte posmatrati. Sljedeća moguća perspektiva se fokusira na porodične generacije (rodoslovna definicija generacija).

Naša perspektiva omogućava istraživanje sličnosti između ove dvije percepcije. Međutim, pošto međugeneracijski odnosi treba da su organizirani, također treba uzeti u obzir strukturalne i socio—demografske uslove. Stoga, političke dimenzije ulaze u razmatranje, razjašnjene novim konceptom generacijske politike. Također se otvara mogućnost daljnjeg unapređenja koncepta "međugeneracijske pravde"¹.

Naglašavamo da je predstavljena jedna od nekoliko mogućih perspektiva. Iz toga slijedi mogućnost proširenja horizonta koji treba dodatno istražiti. Namjera nam da u budućnosti pobliže posmatramo socio—kulturološke aspekte kao i orijentacije životnog ciklusa. Komentari će biti više nego dobrodošli.

Zašto takav višejezični kompendium? Općepoznata činjenica je globalizacija nauke, što se vidi u gotovo svakom dodiplomskom studiju. Primat engleskog jezika je očigledan. Međutim, dobijena uniformnost je često varljiva jer skriva suptilne razlike koje srećemo u različitim kulturama i jezici-

¹ Ovisno o kontekstu i akademskom diskursu, u upotrebi su alternativni prevodi njemačkog originalnog izraza "Generationengerechtigkeit" i to: "međugeneracijska pravda", "međugeneracijska jednakost" ili "međugeneracijska pravednost".

ma. Osim toga, sve veće približavanje institucionalnih i zakonskih regulativa na evropskom nivou i sve sličniji društveni trendovi u raznim evropskim zemljama prikrivaju kontinuitet kulturnoloških različitosti. Ove razlike su izražene u različitom shvatanju (naizgled) iste međugeneracijske terminologije ili čak u korišćenju različitih termina.

Po našem mišljenju višejezičnost pomaže boljem razumijevanju fenomena kao i njihovih teorijskih istraživanja u oblasti međugeneracijskog istraživanja. Suptilne razlike podstiču daljnje razmišljanje. Posebno su izazovni termini koji se ne mogu lako prevesti kao što su "države/vlade" ili "politika".

Komentari na bosansku verziju

U ovom izazovnom prevodu smo se sreli sa izrazima koji su iako uobičajeni u bosanskom jeziku ipak poprimili donekle ograničena značenja u odnosu na značenja u širem kontekstu generacija. Takvi izrazi su uglavnom pojašnjeni ili direktnom definicijom ili indirektno kroz upotrebu u tekstu i nadati se da će čitalac prepoznati šire značenje tih izraza. Pojedini izrazi u doslovnom prevodu imaju toliko ograničena značenja ili čak neuobičajenu konstrukciju da smo bili u dilemi da li da zadržimo englesku riječ i time naglasimo da je značenje tog izraza drugačije od onog što bi proizlazilo iz bosanskog prevoda. Trudili smo se zadržati što je moguće manje "stranih" riječi upravo da bi čitaoc proširio pojam pojedinih bosanskih izraza korištenih u ovom tekstu.

Bićemo sretni ako se prevod u jezičkom smislu pokaže kao dobra osnova za standardnu upotrebu pojedinih izraza.

Nedim Gavranović

Pristup generacijama

Pravovremenost međugeneracijskih odnosa

14.01 Uzrečice poput "međugeneracijski sukob", "međugeneracijski dijalog" i "međugeneracijska solidarnost" ili "breme starosti" pokazuju uključenost javnosti u međugeneracijski dijalog. *Izrazi međugeneracijske retorike odražavaju javni dijalog o tome kako međugeneracijske odnose treba živjeti i procjenjivati.* Karakteristika međugeneracijske retorike je antagonistička struktura između idealizacije (solidarnosti) i prijatnje (nesuglasice), gdje se međugeneracijske razlike često dramatižuju. Metafore su važni elementi međugeneracijske retorike. Tako možemo razlikovati sljedeće metafore (prema J. Bilstein–ovoj "Metaphoric of the Term of Generation". u Liebau/Wulf: Generation. Weinheim 1996) – vidjeti Tabelu 1:

Varijante međugeneracijskih metafora	Primjeri
Razvoj	Stvaranje "novog čovjeka"
Cikličnost i proces	Lanac generacija, životne dobi
Zakon	Međugeneracijski ugovor
Razvitak	Nastavnik kao baštovan, mladi su naša budućnost
Otuđenost i razdvajanje	Sukob generacija

14.02 Prema LL Nash (1978. Concepts of existence. u: Dedal 107, 1) grčka riječ "genos" zasni-va se na glagolu "genesthai", što znači "doći u postojanje", a opisuje prekoračenje stalno mijen-jajućeg praga života. Rođenjem djece formira se nova generacija koja se razlikuje od genera-cije svojih roditelja. Proces se ponavlja sa pojavom svake nove generacije. Ovo je stalno iznova događa, ali činjenica kao takva ostaje ista. U starom Rimu je prevod grčkog izraza "generatio" značio "geneza", "stvaranje", "rađanje". Na taj način, tvorac stvara nešto što je slično njemu/njoj u formi, mada u slučaju ljudi kreacija se razlikuje od svog kreatora pojedinačno, ali ne kao vrsta. Osim toga, J. Bilstein ističe da se taj pojam temelji na dvije fundamentalne ideje–geneza i stva-ranje kao i kontinuitet i cikličnost, drugim riječima stvaranju i članstvu– koje se takođe ogleda u njegovoj metaforičkoj upotrebi. Ove fundamentalne tenzije se odnose na moguće protivriječ-nosti i iskustva protivriječnosti u međugeneracijskim odnosima, koji se ispoljavaju u polarizaciji međugeneracijske retorike – S. Weigel (2006. Genea–Logik) posmatra generacije kao ključni koncept u različitim akademskim disciplinama na raskrsnici između evolucije i tradicije, također u smislu razlikovanja između znanosti i humanosti. Ovo se nastavlja reflektovati i na tekuće metode istraživanja u kojima se generacije "broje" i "opisuju".

14.03 Da bi se shvatila važnost koncepta "generacija" neophodno je ukratko razmotriti histo-riju i raznolikost njegove upotrebe. U srcu riječi "generacija" je uvjerenje da nešto "novo" može evoluirati/biti generisano od nečeg što već postoji. Ključno je da se "nova" generacija razlikuje od prethodno postojećih i istovremeno sa njima dijeli zajedničke karakteristike. Koncept historije se onda može – sa nekim pojednostavljenjem – razložiti u faze (Važne su zajedničke tačke koncepta sa antropologijom, biologijom, historijom i sociologijom.)

14.04 Tri faze historije koncepta

1. Prva faza uključuje drevni svijet i srednji vijek i karakterizirana je naporima da se sadašnjost shvati na osnovu prošlosti i tradicije. Pretpostavlja se analogija između vremenske strukture individualnog toka života i društvenog razvoja, što se povezuje putem porodice i rodbine. Već ova rana faza potvrđuje prenos znanja iz generacije u generaciju, čime se postavljaju temelji za pedagoško razumijevanje međugeneracijskih odnosa.

2. Druga faza počinje sa modernim dobom. Ova faza se odlikuje dominantnom upotrebom koncepta generacije za ukazivanje na odlazak u novu i otvorenu budućnost. Generacije se vide kao pokretač napretka. Fokus je na umjetnosti i nauci. Značaj koncepta ide zajedno sa modelom međugeneracijskih odnosa fokusiranim na model transfera znanja tipa nastavnik–učenik. Nasuprot tome, smjene generacija u porodici se uzimaju zdravo za gotovo i njeguju se u idealu građanske porodice. Slično kao u prvoj fazi najviše primjera se odnosi na muškarce.

3. Treća faza razumijevanja generacija počinje sa bližom prošlosti, u kojima se generacijski koncept koristi kao dijagnostički alat za karakterizaciju perioda vremena. Izražava se promjena pogleda na odnos između prošlosti, sadašnjosti i budućnosti. Budućnost se vidi kao nesigurna uprkos usmjerenjima ukorijenjenim u prošlosti i tradiciji, čak iako su ona i dalje na snazi. Ova unutarnja kontradiktornost je evidentna u analizama "postmoderne" u savremenim društvima. Ali gubitak sigurnosti je također doprinio proširivanju horizonta u razumijevanju generacija: smjena generacija u porodici i društvu se postavlja jedna u odnosu na drugu. Ovo je najočiglednije u oblasti socijalne politike o pitanjima pravednosti redistribucije između generacija u kontekstu socijalne države (i njenih reformi).

14.05 Posebna pažnja u postmoderni se pridaje polnim razlikama sa važnim naknadnim implikacijama za društveno–političke analize. Prepoznaje se uloga žena i raspravlja se o odnosu dva pola. Ove diskusije su pod velikim uticajem sveprisutnih masovnih medija i načina kako se mi odnosimo prema njima. Navedeno opet ima implikacije za usku međuzavisnost između generacija i pola, kao primjer pokazivanje "brižnosti".

Orijentacija u trenutnoj raznolikosti koncepta

14.06 Trenutni interes za međugeneracijska pitanja se ogleda u raznolikosti publikacija–dijelom korištenjem novih naziva–koji se bore za pažnju. U narednim paragrafima, pokušaćemo ih sistematizirati u odnosu na povijest koncepta, koristeći naslove nedavno izdatih publikacija. (Pošto su ovo poznate publikacije čitatelja upućujemo na internet do kompletne bibliografske reference).

Sumirano, možemo identificirati najmanje sljedeće kategorije međugeneracijskih tema i diskusija

1. Genealoški generacije se odnose na srodstvo, pretke i uloge porodice:

Primjeri iz literature:

Bengtson and Robertson (1985). Grandparenthood [Biti dedo i nena].

Cherlin and Furstenberg Jr. (1986): *The New American Grandparent* [Novi američki dedo i nena].

Rossi and Rossi (1990). *Of human bonding: parent–child relationships across the life course* [Povezivanje ljudi: Odnos roditelj–dijete tokom trajanja života].

Szinovacz (1998). *Handbook on Grandparenthood* [Priručnik kako biti dedo i nena].

2. *Pedagoški generacije se odnose na obrazovne odnose i uloge u školama, firmama (npr mentorstvo) i u društvu i kulturi u cjelini.*

Primjeri iz literature:

Ecarius (1998). *Was will die jüngere mit der älteren Generation? Generationenbeziehungen in der Erziehungswissenschaft* [Šta žele mlađe generacije od starijih? Međugeneracijski odnosi u pedagogiji].

Liebau (1997). *Generation. Versuch über eine pädagogisch-anthropologische Grundbedingung* [Generacije. Esej o osnovnoj pedagoško–antropološkoj potrebi].

Mead (1972). *Culture and Commitment: A Study of the Generation Gap* [Kultura i posvećenost. Studija generacijskog jaza].

Schelsky (1957). *Die skeptische Generation. Eine Soziologie der deutschen Jugend* [Skeptična generacija. Sociologija mladih u Njemačkoj].

3. *Sociološko–kulturno istorijski generacije se odnose na ...*

a) *ratove, ekonomske i političke nemire i nastajanje kolektivnih identiteta.*

Primjeri iz literature:

Eisenberg (1982). *The lost generation: Children in the holocaust* [Izgubljena generacija. Djeca u holokaustu].

Elder Jr. (1974). *Children of the Great Depression* [Djeca Velike depresije].

Easterlin et al. (1990). *Retirement prospects of the baby–boom generation* [Penzione perspektive baby–boom generacije].

b) *trend–setting pokrete u kulturi, stilove i rad.*

Primjeri iz literature:

Campbell (1999). *This is the beat generation* [Ovo je beat generacija].

Coupland (1991). *Generation X: Tales for an accelerated culture* [Generacija X. Priče za ubrzanu kulturu].

Jones (1986). *Great expectations: America and the baby boom generation* [Velika očekivanja. Amerika i baby boom generacija].

c) *regulacije socijalne države, benefite i obaveze (npr finansiranje sigurnosti u trećoj životnoj dobi).*

Primjeri iz literature:

Arber and Attias–Donfut (2000). *The myth of generational conflict: The family and state in ageing societies* [Mit o generacijskom sukobu: Porodica i država u društvima koja stare].

Daatland and Lowenstein (2005). *Intergenerational solidarity and the family welfare state balance* [Međugeneracijska solidarnost i porodica–ravnoteža socijalne države].

Kohli (1999). Private and public transfers between generations: Linking the family and the state [Privatni i javni transferi među generacijama: Povezivanje porodice i države].
 Willetts (2010). The Pinch. How the baby boomers took their children's future – and why they should give it back [Krađa. Kako su pripadnici baby-boom generacije uzeli budućnost svojoj djeci–i zašto bi im je trebali vratiti].

4. *Vremenski–dijagnostičke generacije uključuju pretpostavke o trenutnom stanju pojedinih podgrupa naglašavajući idealne–tipične generacije adolescenata:*

Primjeri iz literature:

Böpple and Knüfer (1998). GenerationXTC: Technound Ekstase [GeneracijaXTC. Tehno i ekstazi].

Epstein (1998). Youth culture: Identity in a postmodern world [Kultura mladih: Identitet u postmodernom svijetu].

Illies (2000). Generation Golf [Generacija Golf].

Tapscott (2009). Grown up digital–How the next generation is changing your world [Odrastao digitalno–Kako naredna generacija mijenja vaš svijet].

Ostali izrazi koriste termin u metaforičkom smislu, na primjer kao generacije farmaceutskih proizvoda, uređaja (vozila, kompjutera) i tehnika.

Konceptualne osnove

Polazište

14.07 Termin "generacija" se često koristi kao interpretativni *okvir* i stoga se pretpostavlja da je njegovo značenje poznato ili da se može zaključiti iz konteksta. Međutim, ako će se koncept koristiti u istraživanju neophodno je opisati šta se misli i teoretski to potkrijepiti. U pokušaju sistematizacije konceptualne raznolikosti koristeći kompaktne definicije, primijenjujemo modifikovanu verziju takozvanog "semiotičkog trougla". U skladu sa tim, "značenje" koncepta je rezultat povezivanja određenog termina sa argumentima na interpretativan način (što se temelji na teoretskim pretpostavkama i praktičnim ciljevima). Iz ove perspektive definicija se može tumačiti kao heuristička hipoteza. Koncepti sadrže teoretski–bazirane pretpostavke da se nešto može dogoditi. U ovom slučaju korištenje koncepta je opravdano. Međutim, može biti potrebno promijeniti, razraditi ili dopuniti koncept.

14.08 Naše polazište je *međusobni odnos između članstva u generaciji i pripisivanja identiteta*, što se može posmatrati iz etimologije i koncepta historije generacija, kao što je istaknuto u uvodu. Ovo skreće pažnju na društvene odnose između pojedinaca i grupa jer oni–iz sociološke perspektive–formiraju identitete. To se dalje može primijeniti na privatne i javne sfere života i može biti preneseno na pojedinačne i kolektivne stilove života. Struktura međugeneracijskih odnosa u tradicijama i običajima, kao i njihovi pravni sporazumi ukazuju na potrebu za kontinuiranim stvaranjem novih generacijskih režima, odnosno političke dimenzije generacija. Unutrašnja korelacija između ovih elementarnih činjenica sugerise odnos prema tome kao prema konceptualnom uzorku. U skladu sa tim predlažemo tri osnovne definicije: generacije i međugeneracijski identitet, međugeneracijski odnosi, i međugeneracijsko uređenje i politika.

Tada ovo može biti referentna tačke za postepeno definisanje ostalih činjenica.

Generacije i generacijski identitet

Osnovna definicija

14.09 *Svrha "Koncepta generacija" je analiziranje individualno relevantnih uzajamnih uticaja postupaka i društvenih odnosa sa pripadnošću specifičnim demografskim skupinama, rodbinskim odnosima, članstvom u organizacijama ili iskustvom historijskih događaja. Fokus je na razmišljanju, osjećaju, željama i postupcima, na oblicima života i životnim putevima pojedinačnih kao i kolektivnih aktera.*

14.10 Govorimo o članstvu u generaciji kao pripisivanju socijalnog identiteta da bi izbjegli zamku esencijalističke definicije i umjesto toga se fokusirali na aktivnosti koje se mogu empirijski posmatrati. Ovo se s vremena na vrijeme desi u prenesenom smislu kada se referira na djelovanje kolektivnih aktera, odnosno društvenih grupa ili "grupe baziranih na zajedničkim iskustvima" (od cjelokupne generacije). Ideje identiteta su takođe relevantne u tom pogledu.

14.11 U smislu pripisivanja generacijskog identiteta samom sebi, moglo bi se reći—parafrazirajući Johann Wolfgang Goethe—a u njegovoj autobiografiji "Poezija i istina" da bi svako rođen deset godina ranije ili kasnije postao potpuno druga osoba s obzirom na njegovo/njeno obrazovanje i uticaj na vanjski svijet. Kohorta rođenih u određenom periodu, starosna dob, trajanje članstva i historijski događaji uključuju sociološke definicije vremena.

Međugeneracijska razlika

14.12 Mišljenje da postoji prepoznatljiva generacija nužno podrazumijeva da je ta generacija različita od drugih generacija. Međugeneracijske razlike stoga mogu biti identifikovane u smislu početnih iskustava, kao i promjene u životu i društvenoj historiji, i na taj način u smislu osjećaja, razmišljanja, znanja i djelovanja. Pozadina međugeneracijske razlike, međutim, nastaje iz dominantnih zajedničkih karakteristika koje spajaju članstvo društva i njegove istorije. Međugeneracijske razlike se mogu prepoznati između pojedinaca, kao i između generacija kao "grupe bazirane na zajedničkim iskustvima".

Pripadnost u više od jedne generacije: Multigenerationality

14.13 U principu svaki pojedinac može pripadati u nekoliko generacija u isto vrijeme. To može rezultirati prilikama ali i opterećenjima u društvenim odnosima. Na primjer, starije braće i sestre mogu preuzimati roditeljske zadatke (njega, odgoj) prema mlađoj braći i sestrama. Genealoški mlađe generacije mogu ponekad preuzimati ulogu učitelja prema sredinjim i starijim generacijama na osnovu njihove veće stručnosti u korištenju komunikacijskih tehnologija, mada su i dalje zavisni od starije generacije u smislu egzistencije ili društvene hijerarhije. Roditelji koji studiraju za sticanje zvanja mogu u određenom vremenu preuzeti ulogu studenta, dok u drugim prilikama preuzimanju roditeljske uloge prema svojoj djeci.

14.14 Generalno, "multigenerationality" je na taj način karakteristična za svakog pojedinca. Genealoški, socijalni i kulturološki uticaji su mješoviti. Ovo može dovesti do konfliktnih uloga i protivrječnih iskustava.

Socijalizacija u generacijska udruženja: Generativna socijalizacija

14.15 Šta je *karakteristično* za lične i za kolektivne međugeneracijske odnose? Oni po pravilu idu zajedno sa procesima učenja koji su povezani sa zajedničkim ispunjavanjem zadataka kao i sa naporima da se održavaju i razvijaju međugeneracijski odnosi u genealoškom nizu. Sljedeći primjer ilustruje ovu pretpostavku: Kada stari i mladi, na primjer nene i dede i unuci, rade nešto zajedno to se često povezuje s učenjem. Povezivanje sa starosnom dobi ili generacijskim članstvom je takođe od značaja za mnoge oblike učenja. Pri tome, treći faktor može doći do izražaja, i to prenos, usvajanje i razvoj materijalne, društvene i kulturne baštine. Ove su specifični procesi socijalizacije.

14.16 *Generativna socijalizacija se može definirati kao razvoj aspekata društvenog identiteta u procesima učenja između pripadnika različitih generacija i kritičko razmatranje njihove zajedničke ekonomske, društvene i kulturne baštine.*

Generativnost

14.17 Generativnost se često koristi kao sinonim za generativno ponašanje u demografiji. U psihologiji, to je po razumjevanju Erikson–a spremnost starije generacije da se brine za mlađe. Predlažemo sveobuhvatnije razumijevanje u tri koraka:

- U *prvoj* generalizaciji pojam generativnosti se može povezati sa idejom da ljudi imaju sposobnost da razmišljaju o postojanju budućih generacija u svojim prosuđivanjima i djelovanjima. U stanju su da u velikoj mjeri kontrolišu svoje generativno ponašanje. Većina je u stanju odlučiti za ili protiv roditeljstva.
- *Drugo*, ljudi imaju sposobnost da uzmu u obzir dobrobit budućih generacija i djeluju u skladu sa tim. Može se pretpostaviti da je to obaveza i odgovornost podjednako za pojedinca i za društvene institucije.
- *Treća* generalizacija, nedavno uvedena u raspravu, uzima u obzir iskustvo ili uvid da mladi individualno i kolektivno također razvijaju svijest za dobrobit starijih.

14.18 U skladu s tim, predlažemo sljedeću definiciju: generativnost se odnosi na *ljudsku sposobnost da budu individualno i kolektivno svjesni međusobnih zavisnosti generacija i da to uzimaju u obzir u svojim postupcima.* – Ovakvo tumačenje generativnosti naglašava potencijal traganja za značenjem individualnog i kolektivno–socijalnog života.

Dimenzije međugeneracijskih odnosa

Osnovna definicija

14.19 *Društvene odnose između pripadnika dvije i više generacija, kao i unutar jedne te iste generacije odlikuje svijest generacijske pripadnosti sa sličnostima i razlikama koje iz toga proizilaze (međugeneracijski i unutargeneracijski odnosi).*

14.20 Ovi odnosi se konkretiziraju u uzajamnoj usmjerenosti jednih na druge i na same sebe, gledišta, razmjene i proces učenja. Struktura i dinamika međugeneracijskih odnosa, između ostalog, ovisi o institucionalnim zadacima (osiguravanje sredstava za život, briga, odgoj). U isto vrijeme to je važno za održavanje i razvoj odnosa kao takvih.

14.21 Naša definicija se bazira na opisu društvenih odnosa kao (individualnih ili kolektivnih) interakcija koje se opet odnose jedne prema drugima i na ovaj način su "uokvirene", tako da nisu jedinstvene. Ovaj okvir je u mnogim slučajevima postavljen od samog početka zadatkom koji treba zajedno obaviti ili putem društvenih uloga u kojima srećemo jedni druge. Najzanimljiviji su ipak odnosi između pripadnika uzastopnih generacija.

14.22 U posebnoj teorijskoj i empirijskoj analizi se postavlja pitanje da li se može identificirati "društvena logika" koja izgrađuje međugeneracijske odnose. U kojoj mjeri su opšta pravila razmjene i reciprociteta primjenjiva? Je li ovo još jedna karakteristika posebnih odlika međugeneracijskih odnosa?

14.23 Od posebnog interesa u ovom kontekstu je odlaganje reciprociteta ili realizacija reciprociteta od strane pripadnika budućih generacije. Kako se ova pravila iskazuju u podacima o transferima različitih vrsta između pripadnika različitih generacija? Kakav je odnos između privatnih i javnih transfera? Tri koncepta i to, međugeneracijski sukob, međugeneracijska solidarnost i međugeneracijska protivrječnost daju jasan pravac kako pristupiti ovim pitanjima.

Međugeneracijski sukob

14.24 *Koncept međugeneracijskog sukoba se zasnovana na uvjerenju da dinamičke razlike među generacijama neminovno izazivaju sukobe.*

14.25 U tradicionalnoj i popularnoj literaturi je uobičajeno vjerovanje da su sukobi između mladih i starih više ili manje svojstveni (društvenoj) prirodi tih odnosa. Način kako se ovi odnosi uspostave se vidi kao pokretač sistema–imanentnog u razvoju društva. Odnosi snaga u porodici i rodbini se vide kao "prirodno" polazište. U novije vrijeme sukobi između mladih i starih se razmatraju u odnosu na distribuciju društvenih resursa i sudjelovanju u socijalnoj skrbi državnih institucija.

Međugeneracijska solidarnost

14.26 *Međugeneracijska solidarnost se može opisati kao izraz bezuslovnog povjerenja između pripadnika iste ili različitih generacija.*

14.27 Koncept međugeneracijske solidarnosti je postao popularan prvenstveno kroz istraživanje starenja i međugeneracijskih odnosa u Sjedinjenim Američkim Državama, djelomično u reakciji protiv pojma izolovane porodice, generalnog slabljenja porodice i rodbinstva i jednostrane percepcije o potrebi podrške u starijoj dobi. Često se referira na model koji je razvio Bengtson/Roberts (Intergenerational solidarity in aging families. *Journal of Marriage and Family*, 1991: 856–870), u kojem je istaknuto šest dimenzija: (1) solidarnost kroz udruženja (učestalost i oblik interakcije), (2) emocionalna solidarnost (vrsta, stepen ili uzajamnost pozitivnih osjećaja), (3) sporazumna solidarnost (stepen saglasnosti o stavovima, vrijednostima i uvjerenjima), (4) funkcionalna solidarnost (stepen i iznos davanja i primanja podrške/resursa), (5) normativna solidarnost (snaga posvećenosti porodičnim ulogama i obavezama) i (6) strukturalna solidarnost (mogućnost izgradnje međugeneracijskih odnosa, kao što su veličina porodice ili geografske udaljenosti).

14.28 Mora se napomenuti da se ovaj pojam solidarnosti odnosi samo na kontekst međugeneracijskih odnosa unutar porodice. Kritičari koncepta tvrde da se također može protiv svoje volje ili biti primoran davati i primati ili biti uključen u zajedničke aktivnosti. Osim toga, postoji

rizik od normativnog idealiziranja međugeneracijskih odnosa. Dakle, moglo bi se predložiti da se posmatra tipologija kao prijedlog za *dimenzioniranje* međugeneracijskih odnosa. Društvena generalizacija bi, međutim, mogla biti problematična. Generalno govoreći višedimenzionalni koncept solidarnosti počiva na zajedničkom uvjerenju da je važnost međugeneracijskih odnosa prvenstveno definisana kroz svoj doprinos objedinjavanju društvene kohezije. Dakle, ključni aspekti unutrašnje dinamike međugeneracijskih odnosa se zanemaruju. Isto tako, potcenjuju se socijalni uslovi koji ih oblikuju. To postaje vidljivo prilikom dizajniranja, prikupljanja i analiziranja empirijskih podataka.

Međugeneracijska protivrječnost

14.29 Koncept međugeneracijske ambivalentnosti se odnosi na činjenicu da mikro–sociološki i makro–sociološki međugeneracijski odnosi mogu *istovremeno* izražavati sukobljene i solidarne stavove i ponašanja, kao što su ljubav i mržnja, nezavisnost i zavisnost, bliskost i udaljenost. Korijeni dolaze iz prepoznavanja istovremenog zajedništva i varijacije. Naš prijedlog definicija je:

14.30 *Koncept protivrječnosti u svom opštem značenju odnosi se na iskustvo kolebanja ("osciliranja") između polarnih suprotnosti osjećaja, stavova, želja ili društvenih struktura u potrazi za značenjem društvenih odnosa, činjenica i tekstova, koji su važni sa aspekte sebe i organizacije.*

14.31 Koncept protivrječnosti ima svoje korijene u psihoterapiji kao i u Simmel–ovom konceptu individualnosti i društvenosti. Mora se naglasiti da naučni pojam protivrječnosti (za razliku od svakodnevnog koncepta) nema sam po sebi negativnu konotaciju – iskustva i suočavanje sa protivrječnošću se stoga može shvatiti kao izazov za održavanje odnosa. To se može učiniti na društveno kreativan i inovativan način. Također može biti važan lični uticaj, moć ili autoritet. U skladu s tim, mogu se razlikovati različiti načini suočavanja sa protivrječnošću, kao što su "solidarnost", "emancipacija", "odustajanje" i "upetljavanje".

14.32 Već etimologija generacijskog koncepta odnosi se na tenzije između kontinuiteta i noviteta. Takve tenzije su također rezultat istovremene intimnosti i udaljenosti što je karakteristično za mnoge međugeneracijske odnose.

14.33 *Opšta heuristička hipoteza za ovu perspektivu se može postulirati kako slijedi: međugeneracijski odnosi iz strukturalnih razloga – i to njihova bliskost i neopozivost – impliciraju visok potencijal za doživljavanje protivrječnosti. Međutim, oni "nisu" uvijek i u svakom slučaju protivrječni.*

Međugeneracijski odnosi i društvene strukture

14.34 Pripisivanje međugeneracijskih identiteta je ugrađeno u demografske, društvene i kulturne strukture. Oni uokviravaju konkretne međugeneracijske odnose između pojedinaca, grupa, organizacija i drugih društvenih jedinica. Ove strukturne jedinice mogu se nazvati *međugeneracijski odnosi na društvenom nivou* ("Generationenverhältnisse").

14.35 Ovaj opis se razlikuje od opisa koji se referiraju na "odnose" ("*Beziehungen*") samo u pogledu mikro–društvenih interakcija i "društvenih odnosa" ("*Verhältnisse*") kao makro–socijalnih stanja. Moramo uzeti u obzir da mogu postojati i (apstraktni) odnosi između makro–socijalnih jedinica, koji se manifestuju u konkretnim interakcijama između njihovih pripadnika. Generacijski koncept je prema tome pogodan da posreduje između kontrasta mikro i makro nivoa. Indikacije za to se mogu naći u Mannheim–ovom konceptualnom obrascu, i to "generacijska lokacija – stvarna generacija – generacijska jedinica".

14.36 Iz demografske perspektive, kohorte po rođenju (dobne kohorte) su najvažnije strukturne jedinice. One su definirane kao *svi ljudi rođeni u određenom vremenskom periodu. U kontekstu organizacija, kohorte su svi ljudi koji su postali članovi te organizacije u datom periodu.*

14.37 Prema gore predloženoj generacijskoj definiciji, kohorte po rođenju postaju generacije ako njihove pripadnike ili druge povezuje taj datum rođenja, ta starosna dob ili ulazak u organizaciju sa biografskim i historijskim iskustavima bilo koje vrste relevantnim za njihov identitet i njihove postupke.

14.38 Analiza strukturnih odnosa i dinamika između pripadnika različitih generacija se može raspoznavati po *vremenu*. S jedne strane, postoje generacije koje žive u isto vrijeme (*sinhrone*). Postoje, međutim, i one generacije koje ne dijele svoj životni vijek (*dijahrone*), kao i međuzavisnosti između sinhronih i dijahronih generacijskih iskustava.

14.39 Generacije grade kompleksan sistem zamršenih socio–vremenskih struktura i odnosa. Ovo se može posmatrati kod individualaca koji pripadaju višestrukim generacijama i u međugeneracijskim odnosima. Kulminacija može biti u iskustvu protivrječnosti ako međugeneracijski odnosi uključuju fazu refleksije na kontradiktorne opcije. Ovo je nadopunjeno svojom ukorijenjenošću u smjeni prošle generacije i njihovom proširenju u budućnost. Analiza vremenskih dimenzija generacija i međugeneracijskih odnosa je još uvijek nedovoljno istražena, i prema tome obećavajuće polje građenja međugeneracijske teorije i istraživanja.

Elementi generacijskog uređenja i generacijska politika

14.40 U svjetlu dugoročne zavisnosti ljudskog potomka od "starih", kao i zavisnosti starijih ljudi od brige–davanja "mladih", uređivanje međugeneracijskih odnosa postaje "*društveno–kulturalni* zadatak ljudske *prirode*" koji zahtijeva pravila i propise. To su izrazi razumijevanja ovih zadataka i pregovora o varijacijama i uticajima. Na primjer, zamjena koncepta roditeljskog "autoriteta" sa konceptom roditeljske "brige" ukazuje na historijsku promjenu u generacijskom uređenju.

14.41 Termin "*relaciona logika*" se odnosi na uspostavljene oblike uređenja društvenih odnosa, njihovu institucionalnu ukorijenjenost u odnose ekonomske i političke moći i njihovu opravdanost kroz tradiciju, običaje i norme. Ugrađena u društvene strukture ova pravila se nazivaju "*generacijski režim*".

14.42 *Međugeneracijski režim se može definisati kao zbir postojećih pravila za uređenje međugeneracijskih odnosa u društvu i njegovim dijelovima u tradiciji, običajima i zakonima. Ovo je izraženo u pravu i kao elementi relacione logike. Oba su takođe izrazi postojećih struktura moći i vlasti.*

Generacija i spol

14.43 Generacija i spol su i analitički i empirijski usko povezani. Obe ove kategorije se odnose na biološke činjenice koje zahtijevaju društvenu, političku i kulturnu organizaciju. Generativnost je presudno određena rodnim odnosima. Historijska retrospektiva pokazuje da je koncept generacije uglavnom korišten u muškoj interpretaciji. To je izraženo u zakonskim propisima, kao i u asimetričnoj dodjeli (dnevni) poslova. Dinamika pretpostavljenih i stvarnih promjena polnih uloga u proteklim dekadama je prema tome usko povezana sa uređenjem međugeneracijskih odnosa. Najbolji primjer je raspored "poslova brige".

Međugeneracijska pravda/pravednost/jednakost²

14.44 Pojam pravde uključuje društvenu normu, kao i pojedinačnu vrijednost. Ovo je također slučaj kod uređenja međugeneracijskih odnosa. U tom smislu pojmovi pravde su relevantni u mikro–socijalnom (na primjer obrazovanje u svakodnevnom životu), kao i u makro–socijalnom (na primjer s obzirom na raspodjelu društvenih resursa) kontekstu. Pozivajući se na Aristotelove tvrdnje koje do današnjih dana pokazuju put naprijed, možemo razlikovati dvije različite dimenzije pravde.

– Prvi je *proceduralna pravda*. To zahtijeva da se pravila u društvu primjenjuju na sve članove pošteno i u tom smislu jednako, što se takođe odnosi i na međugeneracijske odnose.

– Druga dimenzija ima za cilj sadržaj.

14.45 Ovdje, *pravda razmjene* pretpostavlja da treba težiti jednakosti dobra u odnosu na performanse članova. U političkim naukama i ekonomskoj literaturi to se također naziva *pravda izvršavanja*. Osim toga, *distributivna pravda* odnosi se na položaj, "vrijednost" ili zaslugu osobe u odnosu na državu. *Pravda zasnovana na potrebama* je još jedan termin za ovo posljednje.

14.46 U posljednje vrijeme se može uočiti pragmatična promjena u filozofsko–etičkim diskusijama. Suštinski, fokus je na djelovanju u društvenim kontekstima, što rezultira postulatom pravde učestvovanja ili pravde uključivanja.

² Njemački izraz »Generationengerechtigkeit« se na engleski jezik prevodi na tri različita načina: međugeneracijska pravda, međugeneracijska pravednost i međugeneracijska jednakost. Njihova upotreba varira ovisno o kontekstu diskusije i naglašava različite aspekte koncepta – međugeneracijska jednakost se odnosi na ekonomsku kvalitativnost, međugeneracijska pravednost na filozofska tumačenja dok međugeneracijska pravda ima društveno–pravnu konotaciju.

14.47 Primijenjeno na organizaciju međugeneracijskih odnosa, to znači: roditelji pružaju materijalne i nematerijalne koristi za svoju djecu koja nisu odmah, a često i nikada "otplaćene" ako je to prije svega uopšte i moguće "otplatiti". Dakle, postoji više od jednostavne pravde razmjene. Ipak, važno je uzeti u obzir različite potrebe djece i roditelja. Oba oblika pravde mogu biti pod uticajem ideje da djeca prenose na svoju djecu ono što su dobili, često kao materijalo ili nematerijalno nasljeđivanje. U isto vrijeme može se pojaviti potreba da koristi za društveno blagostanje obezbjeđene unutar i od strane porodice kao i njihova generacija ljudskog kapitala budu priznate od strane društva, na primjer, za penziono osiguranje.

14.48 Dalje, koncepti pravde su relevantni za odnos između generacija koje žive sada i u budućnosti, na primjer u odnosu na korištenje prirodnih resursa, obim javnog duga i poštivanje kulturne baštine. Za rješavanje višedimenzionalne prirode međugeneracijske pravde predlažemo normativni opis međugeneracijske politike koja je usmjerena ka opštim postulatima ljudskih prava i istovremeno ukazuje na međusobnu zavisnost generacija i rezultirajuće odgovornosti. *Konvencija o pravima djeteta* (CRC) je važan dokument u tom smislu.

14.49 Međutim, koncepcije pravde također igraju ulogu u svakodnevnom životu. Tu su između ostalih u kombinaciji sa shvatanjima pravednosti i jednakosti. Važan kriterij je odnos između ravnopravnosti i neravnopravnosti, kao što je izraženo u poznatoj izreci da pravda zahtjeva tretiranje jednakog jednakim i nejednakog nejednakim.

14.50 U ideji pravde je važno razumijevanje prošlosti (npr stečena imovina), sadašnjosti (trenutna upotreba i povećanje sredstava) i budućnosti (prenošenje istih). U skladu s tim, pitanje međugeneracijske pravde—uz istovremeni rastući interes u međugeneracijskim pitanjima—uživa veliku pažnju. Međugeneracijska pravda je također važno pitanje političkih inicijativa. One se često odnose na filozofske i političke rasprave koje gotovo isključivo tretiraju generacije kao društvene grupe (a često samo u smislu starosnih grupama).

14.51 Dalje, važno je pitanje razlikovanja *unutar–vremenske* i *među–vremenske međugeneracijske pravde*. Prvi izraz označava odnos između generacija (ili starosnih grupa) koje žive u isto vrijeme, a drugi odnos između generacija živih danas i generacija u budućnosti. Ovdje se može diskutovati koliko daleko u budućnost moramo misliti i da li ili ne današnje generacije mogu reducirati svoje obaveze prema dalekoj budućnosti. Također, velika pažnja se posvećuje prirodi odnosa između današnjih generacija i budućih generacija čija egzistencija direktno ili indirektno zavisi od generativnih odluka sadašnjih generacija. Predloženo je proširenje perspektive da se uključi niz od najmanje tri generacije (Laslett: "intergenerational tri–contract").

Međugeneracijski ugovor

14.52 Međugeneracijski ugovor je metaforički opis sistema "pay–as–you–go" u javnim penzionim sistemima prema kojem trenutno zaposlena generacija plaća za penzijske naknade pensionisane generacije kroz doprinose za penziono osiguranje. Na ovom mjestu, primjenjuje se državni koncept blagostanja generacija. Suočen sa demografskim promjenama, uspostavljeni

”pay-as-you-go” sistem je izložen izazovima, pokrećući rasprave održivosti nastavka međugeneracijske jednakosti.

Ljudski potencijal (“Humanvermögen”)

14.53 Generacija ljudskog potencijala podrazumijeva prenos i stvaranje životnih kompetencija, odnosno opštih vještina da bi se pojedinac usmjerio i da bi uzajamno djelovao sa drugim pojedincima. Pojam *vitalni potencijal* se doima kao najadekvatniji izraz koji ovo označava. Drugo značenje odnosi se na znanje i vještine koje omogućavaju pojedincima da rade, odnosno *radni potencijal* u širem smislu te riječi. Oba su preduvjeti za svako ekonomsko, socijalno i kulturno međudjelovanje u društvu. U ovoj definiciji je namjerno uzeta dvosmislena (Njemačka) riječ *”Vermögen”*³. Ako izražavamo naš *”potencijal”* da nešto uradimo to se može odnositi na materijalno značenje, kao i vještine i znanje. Oba oblika *”potencijala”* su međusobno zavisni.

Međugeneracijska politika

14.54 Pojam međugeneracijske politike – u još jednom smislu riješi – dolazi iz prepoznavanja neophodnosti postojanja neke društvene organizacije međugeneracijskih odnosa. Pri tome se mogu razlikovati implicitne i eksplicitne međugeneracijske politike.

14.55 S obzirom na trenutno stanje analize društveno–političke prakse predložimo sljedeću tezu: *Međugeneracijska politika odražava tekuće nastojanje na međugeneracijskoj pravdi, od strane i vladinih i nevladinih institucija da rasporede resurse između generacija*. Predložene su dvije definicije.

14.56 Deskriptivna međugeneracijska politika: *Međugeneracijska politika uključuje sva nastojanja da se individualni i kolektivni odnosi između generacija u privatnoj i javnoj sferi institucionaliziraju. Osim toga, treba razjasniti u kojoj mjeri su namjerno ili nenamjerno relevantne mjere u drugim područjima politike.*

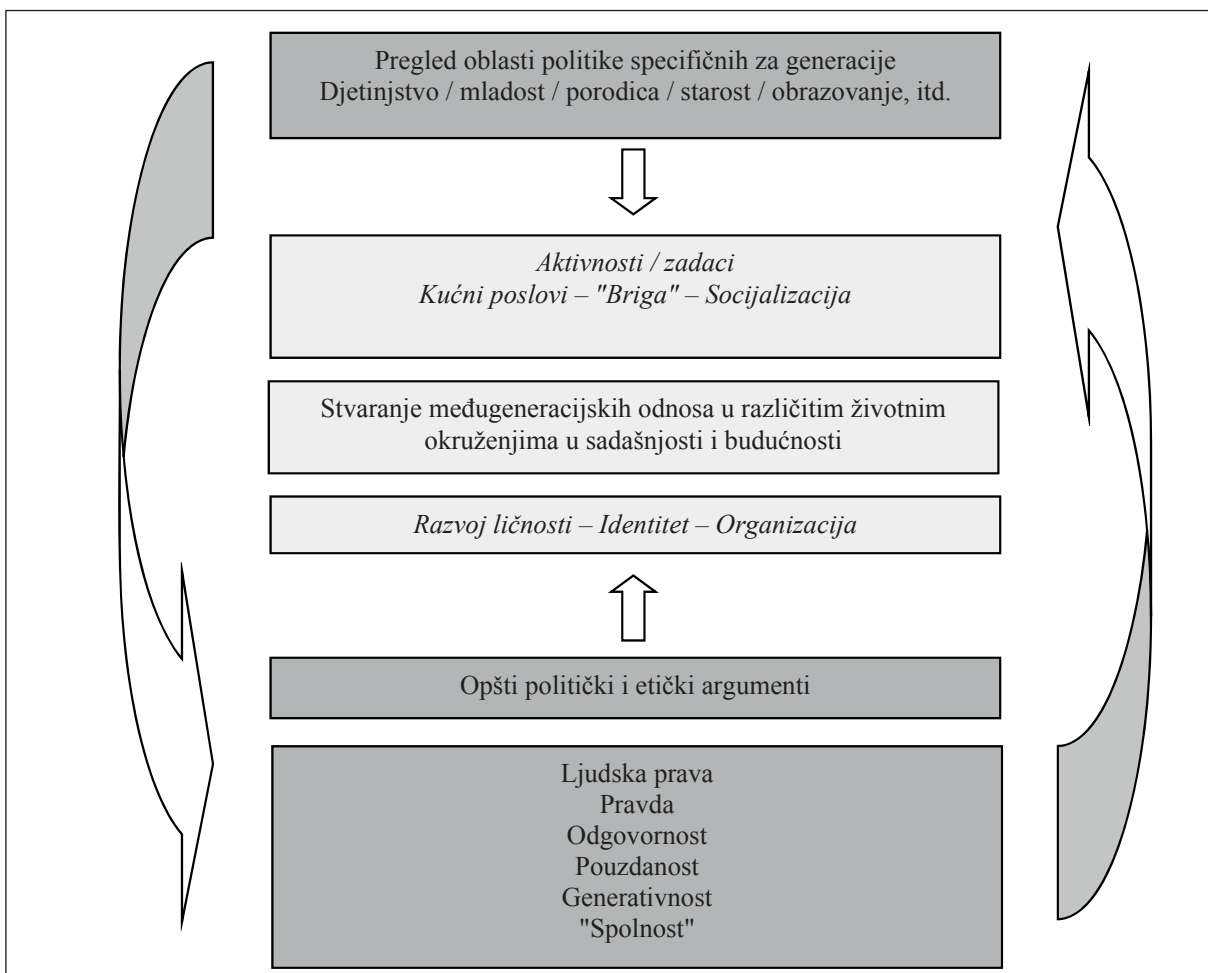
14.57 Programska međugeneracijska politika: *Stvaranje međugeneracijske politike podrazumijeva uspostavljanje društvenih uslova koji u sadašnjosti i budućnosti omogućavaju stvaranje privatnih i javnih međugeneracijskih odnosa na način koji garantuje razvoj odgovorne i zajednici orijentisane ličnosti s jedne strane i društveni napredak s druge strane.*

14.58 Važno rastuće područje primijenjene međugeneracijske politike uključuje projekte u okviru opće odrednice *međugeneracijski dijalog*. Članovi dvije ili više starosnih grupa koje predstavljaju različite generacije angažuju se u zajedničke aktivnosti i uključuju u projekte koji su korisni za opće dobro. U isto vrijeme mnogi učesnici su motivirani prilikom da sami sebe dalje razvijaju. Prema pretpostavci da su procesi učenja (*”generativna socijalizacija”*) specifična karakteristika međugeneracijskih odnosa, ove aktivnosti se mogu posmatrati kao obrazovni projekti. Ove aktivnosti dobijaju dodatni politički značaj jer se često oslanjaju na inicijative građanskih angažmana dužnosti. Ako dobiju podršku države, to je uglavnom tipa subvencije.

³ Engleski prijevod i značenja će biti ili »potencijal« ili »kapital«.

Dijagram integralne međugeneracijske politike

14.59 Sljedeći dijagram rezimira razumijevanje međugeneracijske politike. Uspostavljeni društveni uslovi za liberalno, slobodoumno stvaranje međugeneracijskih odnosa su u srži ove politike. Ove okolnosti su osnovni preduslov za pojedinca da se razvije i postane nezavisna i zajednici orijentisana ličnost. Na ovo se odnosi nekoliko drugih društveno–političkih argumenata. Oni su ključni preduslovi za lično samoispunjenje za razvoj nezavisne i zajednici orijentisane ličnosti. Zahtijeva se kontinuirana refleksija u svjetlu činjeničnih i poželjnih društvenih dinamika. Pošto se to odnosi na razvoj "kompletne osobe", potreban je pregled svih vladinih i nevladinih organizacija koje direktno ili indirektno utiču na uređenje međugeneracijskih odnosa na nivou socijalnih struktura i institucija. Oni su zasnovani na specifičnim normativnim argumentima koji su interno povezani sa uopštenijim argumentima (strelice). Razumijevanje uključuje više od pukog "pogleda na brzinu". Uključuje intenzivnu i aktivnu suradnju, a ne samo koordinaciju, pazeći na zajedničke sveobuhvatne ciljeve. Potrebno je društveno–kreativno rukovanje učinkovitim tenzijama, društvenim nejednakostima i interesima. U skladu s tim koncipirana integralna međugeneracijska politika daje važne podstreke za opšte društvene politike.

Perspektiva

14.60 "Generacije su rečeno i odbrojano" (S. Weigel). Sveprisutna realnost koja se obično naziva generacija i međugeneracijski odnosi zahtijeva interdisciplinarnu perspektivu. U isto vrijeme omogućava građenje mostova između teorije, prakse i pravljenja politika. Zahtijeva se korištenje različitih metoda istraživanja i transfera znanja. Objašnjavanje svih detalja zahtijevalo bi poseban "kompandium". Međutim, čak i ovaj pokušaj nacrtava pokazuje da je polje "međugeneracijskih pitanja" akademski fascinirajuće i potrebno u praksi.